

ACC. N:R **M. 10486**: 1-8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Iven Gunnarsson*
Härad: *V Gäringe* Adress: *Brevlads väg, Vittsjö*
Socken: *Röke* Berättat av: *Gunnar J. Svensson*
Uppteckningsår: *1947* Född år *1877* i *Ålgård, Röke*

Jordbrukets biverksamhet.

s. 1-8.

LWF. 61.

ACC. N:R M. 10486: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Svar 2 Fingertids LUF 61.

LUF 61.

I bygden har förekommit en
hel del hemarbete vid sidan om
jordbruket. Bl. a. har förekommit
tillverkning av Skapar takrännor, pumpor
m m. Själva centralen för tillverkningen
av dessa saker, äro Barklångs och Röske
sorkner i V. Göringe bygden. Värje by eller
sorkndel hade sin specialite, oöversädda
saker för sina sorkner, i Fagerhults
sorken, mest hästöjd såsom skovar, vispar
skaffer m m. Längre norrut i Halland
tillverkades laggtärl av olika slag,
och i Halland pågår handel med hästöjd
och skovar än i dag, men resorna
från Hagas nu med bil. Före användes
endast hästar, och längre tillbaka i tiden
otar.

Och sedan till att Göttinge bönderna slog sig
på dessa binnäringar, var, i stort sett den
allt äkrarna och små och stora. Dels
var det torpare och dels små bönder och
även backstugusittare som hade tillverkning
en som sitt huvudbid. Mer blomstrande
var handeln på 1850 talet och där om kring
harktariserande för "Göttingen" var den
längre vägnar, med stegar som lång vägar
och de små nästa "Ölänningarna" små
härta som köptes från bland. Dessa
härta var mycket uttilliga, och kunde
springa här långt som höllt. Färdskolles
kvard vägar var utvalda för Göttingens
resor, "rader" på Göttinge språket, dels Göttinge-
vägar som gick över Algstorp - Eljelf-
Göttinge - Öderlinga - Blåck - moss - Göttinge -
Röttinge - och olika andra platser till de stora

Skånegårdarna.

Till ett böja med tillverkningarna av
stegar, begär sig "Göingen" ut i denna orten
och köpte upp långa vackra spisar av
gran och fur. Dessa spisar köptes på lot
och priset var högt, cirka 30 öre för en vacker
is, som det även benämndes. Utgången och
utkörningen utfördes av köparen, och när
det led fram på vintern hade "Göingen"
ett fröjd av långa vackra "stegor", och
tillverkningarna stöjde. När vårsolen började
skinna skulle stegarna vara klara för hans-
port och "rajsorna" fröctogs mest på för-
sommarerna. Till stegarna gick det åt en
massa "stegorlar" som tillskedd av ens-
kåppar. Anskädet vid stegstillverkningen
utgjorde ett bra tillskott för vedåtgångerna i
de många små, grå stegorna. De som gjorde stegar

4/
hade även krostålbockning som speciellt.
Dessa gjordes av fint björkris, som bindades
ihop av vidjor, över av björk, men små
björkplantor som visades och blev mycket
segr.

När skymnas äsar skulle klyvas hade man
höga bollar där man lade äsarna, dessa
fästes med en nagel i bollen på den dag
stilla. Bollarne skulle vara så höga så att
man kunde stå under äsen och dra klyvstången,
och en över staken. Äsarna skalades med
ytta och bandkniv, och hål till yttarna
bindades med navare. Namnen på flera
"Göingar" kan nämnas som brättarna Rån och
pekstalligen, såsom: "Sten Augusten" Johans Bjelk
Ola Hansen, Alfred på Backabyggel, Petrus Skof
"Pompe Gustafus" m. flera. Den sistnämnda
tillhörde de yngre av stora längr furor som

borrades hål i c:a 40 tusen genom hela fura-
ströken, och långa bors användes. Allt brändes
från båda ändarna av ströken. Systemet
var det samma som vid dagens järnugn
men denna äldre modellen var helt av trä.
Upprullningen av ratten utfördes av spannen
med "hjärtak" som klaff. Sådana spannen
finns på sina hål i "Göringebygden" än idag.
Ovan nämnda gubbar gjorde även takränder
av trä, som gjordes av långa slantar, lagom
grova för ändamålet. Urholkningen till
ränderna utfördes med en speciellt tillverkad
täljgata och en liten smal handgata. Tängsla
var namnet på ett verktyg som användes
vid urholkningen. Skaffet tillverkades i stor
och utsträckning av al eller björk. Man använ-
de träskaffer som "sängskaffer" mjölskaffer
m.m.

3 Bokstrogen hördes på mörka ytt lugg
vinster tid, där det högs diittelstas för
humpost till Bästad för vidare befraktan
till utlandet. Skoven högg i en alms längd
~~och~~ i en bus bred och en lats bus fjölke.
Stocken sågades i en alms längd och
dena klyptes med små järnkiter, de lagom
stora bitar, som stötades till med en staryka.
Skoven buntades i buntar med star till
ungefär en diittel i varje bunt.

En del av bokmetriatet brändes till
gottaskar som såldes till trillmedel.

Skivan brändes även bykaska.

När man bräddade lade man gottaskar i en säck
som tillknöts, denna placerades i bykasken
på lerskrälle eller vedfä, så att säcken låg nä-
r till botten. Över på säcken placerades kläderna.
I botten på bykasken var ett hål där vattnet

3/
kunde vinna igen om. Vatten östes vunnit över
blådering pressande askeräcken och kom ut
under byskkast i en mindre bälja. När detta
var fullt östes lutan över igen och fick passera
många gånger. Denne lutan blev så skarp så
den fätkte ibland till på händerna på träbruska-
na. Träbän skulle därför skäras ut i vatten.

Detta var något om Göttingens inkomst möjlig-
heter på 1800-talet. Några av gubbarna stod
hemma och tillverkade stegar, pumpor, knutar
m. m. andra åter köpte ut på den
hördiga Skåne stället och frösälde elstarna.

De mest ~~de~~ illnärige och drivna handels-
männen kommo från Lärkesholm i Östergöt-
lands län, och voro kända under namnet
"Lärkorna". De hade även ovanligt bra hand-
lag med tillverkningen av de olika sak-
na. Om köp lutan var sämre några gånger

på den Skånska staden, och nog sålde
"Larkarna" sin varor alltid. Ganska säkert
var det också att "Göingarna" inmanadigade
en massa spritvaror på hem vägen av bussen
och kom hem liggande i vagnen, med Prästerna
som enda vakna och hemåt längtade
vagnen. Helt klart var det vid varje
kväll, sådana fanns på åtskilliga platser
utmed stadsvägarna. Kvinnorna fingo
en annan skita, gäddor med, när de
var på sin "röst".